

UNITÁRIUS ÉLET

XIII. ÉVFOLYAM, 7. SZÁM

1959. JÚLIUS HÓ

Szociális reformtörekvések az univerzalista egyházban

Az univerzalista egyház is tagja az unitárius és más szabadelvű, haladó szellemű egyházak világszövetségének. Az alábbiakban Ferencz Józsefnek az univerzalista egyház történetét, teológiáját és életét ismertető nagyobb tanulmányából mutatunk be egy részletet, mely ennek az egyháznak a szociális reformtörekvéseit vázolja.

Amikor 1896-ban megalakult az unitárius gyülekezetek ifjúsági szövetsége, e két mozgalom közt azonnal kapcsolat jött létre. Évről évre vendéget küldtek egy-egy jeles fiatalabb lelkész személyében egymás évi közgyűléseire.

Az ifjúsági szervezetek munkájában eleinte felső korhatárra való tekintet nélkül bárki részt vett, aki e munkakörben jól érezte magát. Később az idősebbek rendre kiváltak e munkakörből és 1940 óta már inkább csak a középiskolák felsőbb évfolyamainak és az egyetemek diákjai vesznek részt, mint irányítók e munkában. Magától értetődő, hogy e munkában a tanuló és a már munkában álló fiatalok egymás mellett dolgoznak.

Az 1930-as években, amikor az univerzalista és az unitárius ifjúsági szervezetek elnökei Max A. Kapp és Dana McLean Greeley voltak, akikről meg kell említeni, hogy Dr. Max A. Kapp ma a St. Lawrence egyetem teológiai fakultásának a professzora és Dr. Greeley pedig az amerikai unitáriusok tavaly elnökké választott egyik jeles lelkésze, — kísérlet történt a két egyház, egymással melegen rokonszenvező ifjúsági mozgalomának az egyesítésére. E törekvést azonban a két egyház akkori felnőtt vezetői nem támogatták. De a vágy életben maradt s húsz esztendeig a hamu alatt lapangott. 1951-ben tartotta a két egyház ifjúsági szervezete első közös évi közgyűlését Lake Winnepesaukee-ben, New Hampshire államban. Ezt követően a tárgyalások a két egyház felelős vezetőinek jóváhagyásával kedvezően és gyorsan haladtak előre. A formai egyesülés az 1953. évi Indianabeli Hanoverben tartott ülésen jött létre. A közös munka szervezetét ma Liberal Religious South-nak, Szabadelvű Vallásos Fiataloknak nevezik. A fiatalok jó úton járnak, úttörő munkát végeznek s mutatják azt a jövőt építő ösvényt, melyet a két egyház felnőtt tagjai és más szervezetei is előbb-utóbb követni fognak.

A szociális reformok:

Az univerzalista egyház haladó gondolkodású tagjai, már az egyház történetének korai szakaszában, 1846-ban egy szociális reformokat szorgalmazó együletet alapítottak. Az egyület célja: a korabeli szociális reformmozgalmak támogatása. Küzdöttek az iszákosság ellen. Támogatták a börtönreformot. Szavukat felemelték a közegészségügy javítása, az oktatásügy állami feladattá tétele érdekében. Harcoltak a rabszolgaság minden formája ellen. Mozgalmat indítottak a munkaidő csökkentése és a munkaviszonyok megjavítása érdekében. Küzdöttek azért, hogy a háború helyett a vitás kérdések békésen oldódjanak meg.

Az univerzalisták úgy érezték, hogy hitelvi állásfoglalásukat gyakorlati példamutatással is bizonyítaniuk kell. Massachusetts állam törvényhozásában harcoltak a halálbüntetés eltörléséért. Charles Spear lelkész éve-

ken át szerkesztette a „The Prisoner's Friend” A fogoly barátja c. lapot, mely a börtönből kiszabadultaknak a társadalomba való visszavezetése érdekében fejtett ki tevékenységet.

A XIX. század első felében és derekán az Egyesült Államokban számos szocialista település létesült, különösképpen az ország eddig be nem telepített vidékein. Ezek közt több univerzalista alapítású telep is volt, melyek közül néhányról az alábbiakban röviden szólnunk. 1839-ben az univerzalista lelkész, Abner Kneeland, — aki ezelőtt éveken át szerkesztette a korábban jelentős bostoni „Investigator” — a Vizsgálódó c. szemlét, egy szabad gondolkodásáról ismert társasággal együtt a Des Moines folyó partján a mai Iowa államban önálló telepet létesített. Kneeland ellen Massachusetts államban több alkalommal indult eljárás haladó gondolkodása miatt. Egy ízben panteista nézetei miatt börtönt is viselt. Kneeland Hosea Ballou révén került az univerzalista egyház lelkészeinek sorába, előbb baptista igehirdető volt. Számos helyen lelkészkedett, legutóbb Bostonban. Lapjának egy időben 2 ezer rendes előfizetője volt, ami az akkori kor sajtóviszonyai mellett igen tekintélyes elterjedést jelentett. A Kneeland által alapított telepet korábban sokan szocialista, és egyesek kommunista vállalkozásnak tartották. Kneeland olyan telepről álmodott, ahol az egymás mellett élő és együtt dolgozó családok a föld termékeiből tartják el magukat. A telep neve „Salubria” is azt akarta jelképezni, hogy a tagok egészséges és teljes életet élnek. Arról ismerték fel őket, hogy tagjaik rendszeresen könyveket olvastak és a szociális életet és annak javait a tag-családok javára egyformán akarták biztosítani. Kneeland 1844-ben elhalt, telepe néhány évvel túlélte őt, azután az iparosodás véget vetett ennek a vállalkozásnak. Iowa állam 1881-ben Farmingtonban szoborral tisztelte meg a jövőt álmodó szocialista reformer emlékét.

Adin Ballou univerzalista lelkész a korabeli keresztény-szocialista mozgalom egyik vezetője volt. Lap-szerkesztőként a „The Practical Christian”, A gyakorló keresztény c. szemlét szerkeszti. E lap hasábjain azért harcolt, hogy a vallásos gondolat a politikai és gazdasági életben is érvényre jusson. 1842-ben Adin Ballou több családdal, mintegy 30 személlyel a Massachusettsbeli Hopedale-ben, Milford közelében, keresztény közösséget alapított. E telep a szövetségi eszme alapján állt. Mezőgazdasági és kisipari termeléssel foglalkoztak. Adin Ballou jelentős hely illeti meg a XIX. század romantikus szociális reformerei közt. A fejlődő kapitalizmus korában ennek rabló kizsákmányolása ellen küzdött. A telep 14 éven át állt fenn. A telep neve, Hopedale — reménység völgye is alapítójának romantikus álmait tükrözte.

Az univerzalisták 1943. évi közgyűlésükön fejezték ki legutóbb „Our faith demands” Hitünk követeli c. alatt a szociális élet terén fennálló kívánalmaikat.

A szocialista jólét érdekében — mondják egyebek közt — megvalósítani kívánjuk a következőket:

Harcolni fogunk a vallási előítéletek ellen.

Tudjuk, hogy az amerikai néger, indiánok és keleti származású bevándorlók ellen sok igazságtalan megkülönböztetés áll fenn. A faji és származási előítélet minden megjelenési formája ellen harcolnunk kell. Javítani kell a munkafeltételeket. Figyelemmel kell kísérni a munka és tőke viszonyát, hogy az emberi társadalomban a keresztény etika szellemében a gazda-

sági igazságosság legyen az irányadó. Küzdünk a fiatalokat és idősebbeket egyaránt megillető tanulási szabadság biztosítása érdekében. Támogatjuk a szövetkezeti mozgalmat, mely a termelők és fogyasztók érdekeit jobban szem előtt tartja. Küzdünk a szerencsejátékok minden formája ellen.

Az univerzalista egyház későbbi években tartott ülésein is jelentős határozatokat hozott, melyben állást foglalt az atomháború minden formája ellen, és követelte, hogy az atomenergia nemzetközi ellenőrzés alá kerüljön.

GYÜJTSÜNK

Gyermekkoromban Édesanyámnak volt egy kis tarisznyája, amiben a gombokat tartotta. Mielőtt egy ruhadarabot portörölvé, surolóronggyá minősített volna, gondosan levagdosta a gombokat, s alkalomadtán a sűrűn szakadozó ing- és nadrággombokat ebből a tarisznyából pótolta. A tarisznya akkor került komoly veszedelembé, mikor én kezdtem gombot gyűjteni. Úgy második, harmadik elemista koromban a két Molnár fiúval, Balázs Lajival s a Rubesekkel (vajjon mi lett velük?) Újtordán az Ajtoni utcában a Sükösdék házfalán gomboztunk. A játék lényege az volt, hogy úgy üssük a gombot a ház falához, hogy a másiknak a gombját a földön egy arasznyira megközelítse. Akinek ez sikerült, nyert a másiktól egy gombot. Útésre kizárólag fémgombok voltak alkalmasak — s az elég ritka portéka volt, így az ütőgomb nem cserélt gazdát, mert fizetni bármilyen gombbal lehetett. Egy-egy délután nyolc-tíz gombot is nyerhetett vagy veszíthetett a játékos. Így könnyen megérthető, hogy én egy nyári vakáció alatt Anyám sok évi gondossága eredményét, — az utolsó gombig eljátszottam. Azután vagy két évig bélyeget gyűjtöttem, — később könyveket, sőt ma is nagy öröm ha valamelyik kedves könyvem az író dedikálja. Gyermekkoromban keresztül figyeltem meg a mai ifjúság gyűjtőszünetét. Fiamnak lepkegyűjtőmánya van, de tudok jelvény, ex libris, gyufaskatulyacímke, sőt legújabbban papírszalvéta gyűjtőmányaokról is. Egy újságíró ismerősöm képeslevelező lapokat gyűjt, de csak városképeket és postán címére küldötteket. Egy barátom írók, költők kéziratát gyűjti (Petőfi, Arany, Ady, Móricz kéziratai vannak) kislányom művészautogramokat. Multkor egy debreceni ismerősöm mondta, hogy régi vasúti menetrendeket gyűjt s leghőbb vágya egy első világháború előtti menetrend volna. Egyik nagybátyámnak papírgyűjtőmánya volt, de vannak

költségesebb szenvedélyek is — mint az ösnyomtatványok, képek rézkarcok, könyvek első kiadásai, hegedű, vonó és ki győzné felsorolni, mi mindent gyűjtenek az emberek. Nem akarok én senkit kárhozatni gyűjtőszünetéért. A történelemből tudjuk, hogy az ember előbb gyűjtött, mintsem termelt. Némelyik állatról is tudjuk, hogy módszeresen gyűjt, — így nyugodtan elmondhatjuk, hogy a gyűjtőszünet régebbi a kultúránál.

A baj ott van, hogy eddig az ember kizárólag földi kincseket gyűjtött. Mintha az evangélium tanítása, hogy gyűjtsenek kincseket a mennyben, mert azokat sem a rozsda, sem a moly meg nem emészt, sem a tolvajok ki nem ássák, — pusztába kiáltott szó maradt volna kétezer év alatt. S az a világ, amit az evangélium mennyországnak nevez, mint egy földünkön folyton távolodó csillagkép, állandóan messzibb kerül tőlünk. Rengeteg időt, energiát és pénzt áldozunk gyűjtőszünetünknek. Ideje volna már egyszer egy pillanatot — csak egy rövid percet elgondolkozni azon, hogy vajon mit értett Jézus mennyi kincsek alatt.

Kedves olvasóm, gyűjtöttél-e szeretetet, barátságot, békességet, irgalmasságot, jóságot? Nemcsak magadnak, hanem annyit, hogy másnak is juttathass belőle. Mindenkinek. S ha ezt a gyűjtőszünetet szétszét az emberek között — csodálkozva tapasztalhatod, hogy több van belőle, mint az előtt volt. Próbáld meg testvérem! Gyűjtsél sok-sok lelki, mennyi kincset s hát ha az evangélium távoli mennyországa ide költözik ebbe a világba, hozzád közel. A lelkedbe. És lesz a földön béke s az embereknek jóakarata.

Édesanyám tarisznyájából a gombok hamar elfogytak — de a lelkéből kisugárzó szeretet él ma is.

Dr. Jakab Jenő

HÍREK

PETHO ISTVAN püspöki helynök családi látogatára a Román Népköztársaságba utazott.

R. FILEP IMRE ek. főjegyző budapesti lelkész fia a Churwaldeni (Svájc) Albert Schweitzer Kollégium Igazgató-ságának meghívására az intézet nyári szemeszterén előadás-sorozatot tart. Első előadása július 14-én hangzott el.

Külföldre távozott a fiainak szerencsés visszatérését kívánunk.

GENF FELE FORDUL ezekben a napokban a világ figyelmébe, ahol július 13-án megkezdődött a nagyhatalmak külügyminisztereinek második tárgyalási szakasza. Bizakodás és jó reménység tölti be az emberi szíveket, hogy a tárgyaló felek megtalálják az utat, amely a világot feszült-ségben tartó nemzetközi kérdések békés megoldásához vezet.

PETHO ISTVAN püspöki helynök fia egyházunk képviselőjében részt vett a Magyarországi Evangélikus Egyház június 26-1 rendes közgyűlésén.

FERENCZ JÓZSEF ek. főgondnok és R. FILEP IMRE ek. főjegyző képviselték egyházunkat az Evangélikus Teológiai Akadémia évzáró ünnepélyén.

AZ UNITARIUS ÉS MÁS SZABADELVU KERESZTÉNYEK VILAGSZÖVETSEGENEK titkárságától érkezett örvendős híradás szerint a Szövetség elhatározta, hogy a magyarküti üdülőnk részére egy kb. 40 kg súlyú harangot öntet és juttat el egyházunkhoz.

MOLNÁR MIKLÓS fia házasságot kötött Pozsonyi Évával Nagy Ignác u. templomunkban. Az esketési szertartást dr. Csiki Gábor ny. püspöki helynök végezte.

EGYHÁZKÖRI TANÁCSUNK július 3-án tartott ülésében meghallgatta és elfogadta többek között a folyó ügyekről tett elnöki jelentést, valamint a május havában Magyar-kúton tartott lelkésznapokról szóló beszámolót, továbbá a püspöki helynök aflának a dévaványai társegyházközségben megoldásra váró egyes kérdések rendezésére tett javaslatát. — Elfogadta végül a Tanács az Egyházkör 1958. évi zárszámadását.

KOCSORDI EGYHÁZKÖZSÉGÜNKBEN e hónap végén fognak hozzá a templom tornyának javításához. A hívek példamutató módon veszik ki részüket az áldozatvállalásból.

FERENCZ JÓZSEF főgondnok képviselte egyházunkat a Budapest Északi Református Egyházmegye július 14-én tartott rendkívüli közgyűlésén, amelynek keretében iktatták be esperesi tisztségbe Kenéz Ferenc Kálvin téri lelképásztort. Főgondnok fia meleg testvéri szavakkal üdvözölte az új esperest.

NYUGDÍJALAPUNK 221 374—VIII. számú csekkszám-lá-jára újabban a következő atyánkfiai adakoztak: N. N. 25. dr. Vernes István 50, Szilágyi Ilona 10, id. Mikó István 10, özv. Pál Miklósné 2, Prágné Pál Zsuzsanna 5, Pál Miklós 2, Weitinné Pál Mária 6, Kádár Gyula (Pestlőrinc) 50, dr. Salacz Aladárné 5, Szőke Gergely 2, dr. Gálffy Zoltán 50, József Dezső 50, dr. Nyiredy János, Medvey Lajos, Kuti Tamás, néhai Bardócz Tamás 10—10, Jakab Cs. Géza 3 Ft. Isten áldása legyen adakozó fiaik életén.

Az evangélium fényénél ...

„Te azért térj meg és hallgass az Úr szavára és teljesítsd minden parancsolatát. A parancsolat, amelyet én e mai napon parancsolok neked, nem megfoghatatlan előtted, sem távol nincs tőled. Sőt felette közel van hozzád, a te szádban és szívedben van, hogy teljesítsd azt. Szeresd az Urat, a te Istenedet, járj az ő útain, tartsd meg az ő rendeléseit és végzéseit, ezt parancsolom neked azért, hogy élj és megáldjon téged az Úr.

De ha elfordul a te szíved és nem hallgatsz meg, sőt elhajolsz és idegen isteneket imádsz és azoknak szolgálsz: tudtokra adom néktek, hogy bizony elvesztek.” V. Móz. 30:8, 11, 14, 16 és köv. v.

Az ember évmilliók fejlődés-történelmének egy átmeneti korszakába kerültünk. A tudomány a fizikai világnak eddig ismeretlen területeit tárja fel a boldogulást kereső emberi-világ előtt. Új eszmék, új elgondolások születtek, hogy megszabadítsák a pusztá létért küzdő embert az állati, fizikai munka terhétől. A régi, a mindenkit ki nem elégítő életformákkal szemben, a „tudományos” életszemléletnek megfelelőbb társadalmi rend kialakítását sürgetik nemcsak a tudósok, hanem az „új”-ban a „jobbát” váró ember milliói... És sokan, nagyon sokan az egyház felé tekintenek várólag, sürgetőleg, hogy határozott állásfoglalásával egy új társadalmi rend kialakulását elősegítse. Csakhogy ez, kedves testvérem, a mi unitárius életszemléletünk szerint, nem egyházi feladat. De nem is azt jelenti, hogy a válság terheivel küzdő ember, forgalmas életútja mentén elhelyezkedve fújja egy túlvilági élet zengő harsonáját és forgassa az üdvösség kerepelőjét a kétezzer év előtt élt ember primitív, kezdetleges fogalmazása szerint. Nem! Az egyház mindenkor hivatása: a próféta tisztjének a betöltése, a figyelőnek, a messze jövőbe kitekintő látnoknak a hivatása.

Nagyon nehéz, nagyon felelősségteljes feladat, különösen, ha arra gondolunk, hogy a mi kényszerítő erejű dogmák és hittételek nélküli vallásunk a mindenkor életvallása s legfőbb célja, hogy az ember bármilyen életformában isteniúságának és jézusi-emberségének valóságát cselekedeteiben mutassa meg. Könnyű a „má”-nak, a „holnap”-nak várható eseményeit felismerni, még egy év eredményeiről is előre számot adhatunk egyéni életünkben. De a közösség életét irányító gazdasági, politikai problémák, a szellemi világ eszméinek valószínűsítése nemzedékek minden erejét igénybe veheti.

Ezekre a hosszútávú feladatokra figyelmeztet szüntelen az egyház. Ezt jelenti a próféta intés: „Térj meg és hallgass az Úr szavára, tartsd meg az Isien rendeléseit és élsz.”

Nem jövendőmondás ez, testvérem. Istennek próféta nem voltak sem varázslók, sem jósok. Bölcs emberek voltak. Felismerték a minden egyéni törekvés és társadalmi, népi megmozdulás mélyén működő, változhatatlan és kikerülhetetlen szellemi erőket és törvényeket. Egy belső hang a szívünkben mondatta velük tisztán, érthetően: „ne lopj, ne ölj, légy igazságos, sem az egyén, sem a nép nem élhet csak önmagának, az erős segítse a gyengét! „Milyen egyszerűek! Ugye megérted te is? Nincsenek távol tőled, a szádban, a szívedben élnek!” Ez a mi egyházi-próféta figyelmeztetésünk is hozzád. Ha engedelmességed: élsz, ha „elhajolsz” ezektől: elvesztél!

És hallom a kérdésedet: de hol, ki az aki megszegi ezeket az isteni emberi rendeléseket? Én is, te is, valamennyien a sokmillió ember közösségben élők: egyének, népek, nemzetek. Nem járunk az Úr útain.

Idegen isteneket imádunk és szolgálunk: a gyűlölködés, a felfuvalkodás, az önzés, a hatalmaskodás, a kegyetlenség, a részvétlenség bálvány-isteneit.

Ma, bizonyosan állíthatjuk, hogy az egész kultúr emberiség küzd a békéért, az egymásmelletti élet lehetőségéért. Párnázott ajtók mögött, konferenciákon tanácskoznak, terveznek, hogy visszataláljanak az elvesztett béke útjára.

Hinnünk kell az ember isteni képességeiben, testvérem, és hinnünk kell, hogy ma vagy holnap, de felépíti azt a világot, melyben az erősek és a gyöngékek, a fiatalok és az öregek, a népek és a nemzetek, a különböző fajták, a fehérek és a színesek: mind-mind békében és szeretetben élnek együtt..

Próféta kitekintés a messze jövőbe, vagy álmom talán? ... Teljesülni fog, ha hiszünk! Gyórfi István

Kettős győzelem

Ezt az elmélkedést dr. F. M. Hnik a csehszlovák egyház olomuci püspöke, a Husz János teológiai fakultás volt professzora írta és a Cesky Zpás c. egyházi hetilap 1959. ápr. 23-i számában jelent meg.

Az Isten ígéből kell megerősödnünk az örökéletben való hitünkben, azaz a Jó, az Igazság és a Szépség győzelmében vetett hitben. A mi hitvallásunk szerint az Istenben való élet, már itt e földön kezdődik, még akkor is, ha ma még nem érte el a tökéletességet. Az Isten szerint való tökéletes élet nem képzelhető el az ő fiának a gonosz feletti győzelmével. Krisztusnak a halál feletti győzelmét már elértük. Ez a mi hitünk szerint akkor következett be, amikor a sötétség erői, melyek a názáreti Jézus keresztrefeszítését okozták, legyőzettek.

Ez a győzelem Jézus követői előtt nyilvánvaló. Jézus tanítványainak erről éppen a mennyországra, az Isten igazságosságára, a testvériség gyakorlati megvalósulására irányuló erőfeszítésben, a közösségi életben az emberibb kapcsolatok biztosítására és az emberek közt a béke megszilárdítására irányuló törekvésekben kell bizonyosságot tenniük. Már a földi életben úgy kell viselkedniük, hogy Isten országa leendő eljövetelekor a naphoz hasonlóan ragyogjanak a hatalomban és dicsőségben.

Krisztus evangéliuma hitünk szerint az emberi történelem céljának és a megváltás művében résztvevő emberek végső sorsának a kifejezett értékelését tartalmazza. Hirdeti az igazak örök életét, de a gonoszok és bűnösök örök kárhozátát, azaz halálát is. Jézus állandóan ostromolja az emberi szíveket. Arra igyekszik indítani az egyéneket és népeket, hogy a világon Isten akarata teljesüljön: az éhezőknek eledelt adni, a szomjuhozónak italt nyújtani, a mezíteleneket felruházni, a betegeteket ápolni, hogy ember embert ne nyomjon el, hanem, hogy mindnyájan kölcsönös egyetértésben és mint igazi testvérek teljes szeretetben éljenek.

Már a Megváltó jövetelét jó előre az a várakozás jelezte, hogy a társadalmi viszonyokban az értékeknek teljes átalakulása következik. Krisztus anyja, a Máriát dicsőítő énekekben a Megváltóhoz való tartozását vallja. A Megváltó megfosztja trónjuktól az igazságtalan uralkodókat, a megalázottakat felmagasztalja, az éhezőköt jó eledellel táplálja, a gazdagokat pedig üres kézzel bocsátja el.

Az isteni igazságszolgáltatásnak ebben a szellemében történik meg Jézus szavai szerint az emberekkel és népekkel való végső leszámolás az utolsó ítélet napján. „Ha ezt a legkisebb testvéreim egyikével cselekedtetek, vélem cselekedtetek.” (Máté 25, 40.). Az örök életéről és az örök kárhozatról a döntés már itt a földi életben megtörténik. Az Isten által adott határidő alatt Krisztus népének a megalázottak, az elnyomottak, az elnyomó társadalmi rend kerekéi által szétzúzott tömegek oldalára kell állnia. Csak így készíthetők elő az igazakkal való sorsközösségre a gonosz feletti végleges győzelem alkalmával.

A lélek kenyere

A szellemi táplálékot szoktuk így nevezni. És tekintettel arra, hogy a mi emberi bensőnkben nagy hiba van a tökéletességnek, s emiatt nem tudunk kielégíteni önmagunkból minden szükségét, — rá vagyunk utalva a rajtunk kívül álló világ szellemi javaira, lelki kenyereire is. Mindenki, aki egy kissé megfigyeli magát, rájön arra, hogy az indítékokat részben önmagából, részben a körülötte lévő világból meríti. De ha a külső világból való is a hatásoknak egy része, azt mindenképpen először magunkévá, benső tartalommal kell tennünk, hogy aztán onnan kiindulva ösztönözön, buzdítson, vezessen, irányítson minket.

A mi keresztény unitárius életünk számára elsőrendű szellemi táplálék, nélkülözhetetlen lelki kenyér pl. a négy evangélium. Egyik evangélium nem pótolja a másikat; mind a négy külön-külön is sajátosan egyéni, szükségeset s a másik evangélium által nem helyettesíthető szellemi bonumot nyújt. Ha életünknek egy-egy ritka pillanatában megérezzük és felfogjuk az evangéliumoknak egymástól eltérő ízét, mondanivalóját és építő erejét s tulajdonképpen célját, a lelki élvezetnek, a szellemi meglepedettségnek egy csodálatos alapotába emelkedünk.

Ha a *János evangélium* közléseibe, tartalmába bele-mélyedünk, — gondoljunk a kánai menyegző, Krisztus találkozása Nánánáéval, beszélgetése Nikodémussal, majd a samaritanus nővel, a Bethesda tónál történt gyógyítás, a valóságos szabadságról szóló tanítás, a jó pásztor és az ő juhái, Lázár története stb. stb. írásokra, — a *szellemi nagyság* érzete kerít hatalmába, az az örövendetes meglátás, hogy íme ez olyan valami, amire felnézhetünk s elfog az a felismerés, hogy az emberi benső számára mindaz, ami itt megnyilatkozik, lassan-

Csehszlovákia

A csehszlovákiai unitáriusok első gyülekezetét 1919-ben dr. Norbert F. Capek lelkész szervezte meg. Capek életsora igen érdekes. Bécsből 1888-ban került Pozsonyba és ott, mint baptista prédikátor működött. Később Prágába került s itt szervezte meg az első unitárius gyülekezetet. Eddig úgy tudta a történetírás, hogy dr. Capek 1910-ben a berlini unitárius és szabad-*elvű világkongresszuson* ismerkedett meg az unitárius gondolattal, s az első világháború befejeztét követően alakítja meg az első unitárius közösséget Prágában. Dr. Capek írásainak rendezése közben dr. D. Kaffka a prágai unitáriusok jelenlegi vezető lelkésze megállapította, hogy a magyar unitarizmus is hatással volt rá. Még a XIX. század utolsó évtizedében dr. Capek kezébe került Ferencz József akkori unitárius püspöknek *Unitárius Kis Tükör* c. műve, mely az unitarizmus történetét, hitelveit és szervezetét ismertette. E mű német fordítása *Kleiner Unitarier Spiegel* c. jelent meg Bécsben 1879-ben. Dr. Capek később több alkalommal szóban is megvallotta, hogy a magyar unitarizmus évszázados történetének megismerése nagy hatást gyakorolt rá. Így a csehszlovákiai unitárius testvérek korai történetére a magyar unitarizmusnak is hatása volt. Dr. Capeket Csehszlovákia német megszállása idején koncentrációs táborba hurcolták, s ott halt mártírhalál. Emlékét kegyelettel őrizzük.

Anglia

DR. M. ROWE: *The Story of Essex Hall*. Az angol unitáriusok kiadója, a londoni Lindsey Press, 1959-ben adta ki dr. Rowe könyvét, mely az angol unitáriusok központjának, az Essex Hall-nak a történetét ismerteti érdekes leírásban, képekkel illusztrálva.

UNITÁRIUS ÉLET

ként elérhető és megszerezhető. A János evangélium által megláttatott szellem mellett, — ezt a szellemet Jézus hordozza — úgy érezzük magunkat, mint a túrista a hegy lábánál, ahová ő sóvárogva feltekint. Feltekintve a János evangélium szellemi magasságaiba, nem az elérhetetlenség okozta szomorúság vesz rajtunk erőt, hanem éppen ellenkezőleg az a bizonyosság, hogy noha e pillanatban esetleg még kevesek és kicsik vagyunk, de lelkünkbe valami olyasmi kerülhet, olyan szellemi táplálék juthat és merülhet bele, amelyel rokonságba vagyunk. Az emberrel rokon isteni erők szellemi nagysága az, ami elsősorban hat a lelkünkre, ha a János evangéliumot vesszük elő. A lélekből csodálatos reményeket ébreszt, új erők sarjadását segíti életre, hatásával megmozgatja emberi mélysegeinket, hogy a tudat felszínére hozzon bennünk levő értékeket s azokat megizmosítva a cselekedetek, az építő tevékenységek emberét formálja meg és hozza létre.

Ezzel szemben a Lukács evangélium más természetű és más valamit tár fel előttünk. Ha a János evangélium a szellemi nagyságot sejteti meg, a Lukács evangéliumból valami bensőségesség, valami olyan lelkiség árad, amilyenre csak a *legnagyobb szeretet ereje* képes. Ha a János evangélium a maga szellemi nagyságában ismerteti meg velünk Jézust, akkor a Lukács evangélium a maga mérhetetlen szeretetében és áldozatkészségében mutatja be Őt és sejteti meg velünk, hogy mit jelent az egész emberiség számára a szeretetnek és az áldozatkészségnek az a foka, amelyet megérez Őbenne a szívünk. A János evangélium tehát inkább a szellemi megismerés útján járó emberhez, a Lukács evangélium pedig inkább a szívünkhöz szól; az érzések, emócióink világába nyúl bele. Ezért van az, hogy az elesettek, a bánatos szívűek, a betegek, az árvák, a megcsalottak elsősorban a Lukács evangélium Jézusát érzik magukhoz közel s tőle kapnak legtöbb vigaszt. Úgy jelenik meg előttük Jézus, mint az életnek ama nagy orvosa, aki biztosan, tévedhetetlenül meggyógyít, feltéve, ha a feléje vezető jó utat a kereső, a mai követelményeknek megfelelően, megtalálja. A fenségesség szelleme árad a János evangéliumból, a lélek melege a Lukács evangéliumból: így áll egymás mellett e két evangélium s így egészítik ki egymást. Márk és Máté evangéliuma megint más valamit mutat meg Jézusból. Böven van mit. Úgye, neked mindenikre szükséged van, keresztény testvérem?!

Bencze Márton

HALOTTAINK

Bardócz Tamás ny. tisztviselő 77 éves korában, — özv. dr. Jéger Kálmánné Haller Irma, egykori nagynevű jogtanárunk, néhai Mikó Lőrinc, unokája 94 éves korában és Szász Ferenc raktárkezelő afia 71 éves korában Budapesten elhunytak.

A temetési szertartást mindhárom alkalommal Pethő István püspöki helynök végezte.

VARGA KÁROLY afia, aki kocsordi egyházközségünkben egyidőben gondnokai tisztséget viselt, — meghalt. Áldás eltávozott afiai emlékére.

UNITÁRIUS ÉLET

Láptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör Felelős szerkesztő és kiadó: Pethő István.

Evi előfizetési díja 12 forint.

Endre utca 3.

kksz.: 50 561.

Felelős: Bolgár Imre,

Unitárius egyház-
község könyvtára
Budapest

V. Nagy I.
u. 2-4.